DİJİTALLEŞMENİN KENTSEL KİMLİK BAĞLAMINDA ÇEVRESEL GRAFİK TASARIMA ETKİSİ: LED TABELA ÖRNEĞİ

Dide Akdağ SATIR
Istanbul Kültür University, Turkey
d.akdag@iku.edu.tr

ÖZET
21. yüzyılda ekonomik yapı, politik yaşam ve kültürel süreçlerin tüm düzlemlerinde meydana gelen değişimlerin en yoğun olduğu mekan, kentlerdir. Kentlere yönelen insan yoğunluğu ve kentsel mekanın tüketim toplumunun ideolojik yapısına uygun olarak biçimlenmesi ile birlikte tüketim artmış ve buna bağlı olarak reklam ve tanıtım hizmetlerinde de değişimler başlamıştır. Bu küreselleşme sürecinde teknolojide yaşanan değişim ve dönüşümün yarattığı dijitalleşme sonucu, insana ilişkin herşeyin temelini oluşturan kentte kimlik, tasarım ve görsel kirlilik sorunlarının ortaya çıktığı görülmektedir. Kentte oluşan bu dönüşümde yer alan görsel kirliliğin unsurlarından biri ise led tabelalardır. Bu doğrultuda led tabelaların yer alış süreci ve rolü eleştirel bir yaklaşımla irdelenmiş, çevresel grafik tasarım çerçevesinde örnekler verilerek gündelik yaşama yönelik duyarlı bir yaklaşım getirilmesi amaçlanmıştır. Kentli bireyin hayatında önemli bir yer tutan, İstanbul'da sayıları hızla artan led tabelaların mağaza ve dış cephe kaplamalarında, yer alış boyutlarıyla, konumlarıyla, biraraya gelişlerinde, dizilimlerinde, hiyerarşik düzen değerlendirilmelerinde tabelaların kendi içinde bulunan renk, tipografi, yazı karakteri anatomisi, harf aralıkları gibi biçimsel sorunlar olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda kullanım boyutu (pragmatik) kapsamında analizler yapılarak, çözüm önerileri getirilmeye çalışılmış ve grafik tasarım disiplinin bakış açısıyla kent okuması yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Çevresel Grafik Tasarım, Grafik Tasarım, Görsel Kimlik, Led, Tabela.*

THE EFFECTS OF DIGITALIZATION TO ENVIRONMENTAL GRAPHIC DESIGN IN THE CONTEXT OF URBAN IDENTITY: THE EXAMPLE OF THE LED BILLBOARD

ABSTRACT
Cities are the places where changes in all platforms of cultural processes, political life and economical structure in the 21st century are the most intense. With the number of people heading to cities and the corresponding formation of urban space according to the ideological structure of consumer society, the consumption has increased and accordingly changes have begun in advertising and promoting services. In the process of globalization, as a result of digitalisation created by change and formation in technology, it is seen that in the city, which is the base of everything about human, identity, design and visual pollution problems have arisen. One of the elements of this visual pollution during the formation in city is LED boards. In this context, the process and the role of the presence of LED boards is studied argumentatively, with examples in the frame of graphic design, a sensible approach to daily life is aimed to achieve. Having an important place in the life of an urban resident, LED boards with their increasing number is determined to have some problematic figural issues on the colour they include, typography, font characteristics and word space considering their size on the shops and sidings, their positions, and their aggregation, sequence and their evaluation of hierarchal system. Concordantly, some analysis has been performed on pragmatic size of LED boards and some solutions have been intended to put forth. Again, in this part, while different disciplines have been blended, Urban study has been carried out with the graphic design discipline perspective.

Keywords: *Environmental Graphic Design, Graphic Design, Visual Identity, LED, Board.*

Copyright ©The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

GİRİŞ

Modernitenin ve kapitalizmin insan yaşamında yarattığı temel dönüşümler; üretimin kırsal bölgelerden koparak kentlerde yoğunlaşmasını kolaylaştıran bir ortamın oluşmasını sağlamıştır. Böylece kent, daha önceki yüzyıllardan farklı bir yapılanma içinde öne çıkmış ve insan yaşamlarının mekansal olarak ana eksenini oluşturmaya başlamıştır. (Yırtıcı, 2005:83).

Yaşanan göç ve tüketim toplumunun yeni yapısına uygun olarak biçimlenmesi reklam ve tanıtım hizmetlerine de yansımıştır. İstanbul'da hızla yaşanan bu teknolojik dönüşümün yarattığı dijitalleşme sonucu, kentin tüketim mekanı olarak algılanmasıyla birlikte gelişen alışveriş merkezleri ve dükkanlara ait tabela uygulamalarında da yenilikler yaşanmış, boyalı, yazılı ya da ışıklı tabela türleri yerine led tabela uygulamaları kullanılmaya başlamıştır. Günümüzde hızla artan bu uygulamalar ve tüketimin temelinde yatan hayal, arzu pazarlaması ile kurulan iletişimde dijitalleşmiştir. Tüketim olgusunun sahip olduğu bu kentsel mekanın dijitalleşen biçimleniş şeklini hayatın tüm düzlemlerinde görmek mümkündür. Çalışmada bir çevresel grafik tasarımcısının ve iletişim tasarımcısının projelerini hayata geçirirken karşılaştıkları kentsel kimlik sorunsalına ve gelişen teknoloji kullanımının yarattığı dijital görsel kirliliğe karşı duyması gereken sorumluluğa dikkat çekmeye çalışılmıştır.

Kent ve Çevresel Grafik Tasarım

> *"Kentleşme sürecinin başlangıcı, genellikle uygarlığın da başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte kentleşme belli ve somut bir tarihle belirlenecek bir başlangıca sahip değildir. Buna karşın araştırmacılar, kentleşmenin başlangıcı konusundaki belirsizliği ortadan kaldırabilmek amacıyla, insanların avcılık ve çobanlıktan tarımsal eylemleri nedeniyle yerleşik hayata geçmesini, hem uygarlığın hem de kentleşmenin başlangıcı olarak kabul etmektedirler." (Es- Ateş, 2004: 206)*

"Kendine özgü sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal, yönetsel ve mekansal ilişkiler ağı ve örgütlenme biçimi olan bir yerleşim birimi olarak kent, gelişim sürecinde yaşadığı etkileşimlerle kimlik kazanmakta ya da kimliksizleşmektedir." (Beyazıt-Gül,vd.:154.) "Kentleşmenin hızlanmaya başlaması mekâna bağlılığın yok olmasına ve yabancılaşmaya yol açmakta, kentsel yaşam kalitesinin düşmesine neden olmaktadır." Kent hem fiziksel hem de kavramsal bir olgudur. İnsan ve mekanla yakından ilişkili bir sistemdir. İnsan ve mekan arasında bağlar kurmak gereklidir. Böylece kaliteli bir kentsel yaşam zemini sağlanabilir. Bu bağlamda kentsel mekanların taşıması gereken özellikler: İnsanların, *"İlişki kurabilecekleri, bağlanabilecekleri, aidiyet hissedebilecekleri, hatırlayacakları, kendileriyle özdeşleştirebilecekleri, özleyecekleri, yerlerdir."* biçiminde sıralanabilir. (Mazumdar, 2003)

Kentsel mekanının başarılı bir iletişim işlevi sağlaması öncelikle insanların kentte bulunduğu bir noktada kolayca kentin tümüne göre konumunu kestirebilmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda sağlanan görsel iletişim ve hazırlanan tasarımlar hem mekansal hem de kültürel tarihe bağlı gerçekleştirilmeli, aynı zamanda geleceğe dönük esnek bir şekilde üretilmelidir. Tasarlanan mekanın hangi tür birimlerin denetimi altında bulunduğu ve kurum kimliği ile yapılan tasarımın tutarlılığı irdelenmeli, böylece günümüzün kamusal mekanları korunmalıdır.

Kentsel tasarımın ve mekanın tasarlanması sürecinde ve başarısının değerlendirilmesinde göz önüne alınacaklar ve kentsel tasarımda gerçekleştirmesi gereken kaliteler ya da değerler şöyledir: "İşlevine uygunluk, kolayca okunurluk, öğrenilebilme ve kestirebilme, sağladığı görsel doyum, çağrışımsal algılama ile anlam yükleme, özel ve kamu denetiminde olan mekanlar dengesi, gerçekleştirilebilirlik. (Tekeli, 2010:52)

Bir mekan tasarlanırken temel oranlar, kültürel modeller, temsil edilecek yerin uygunluğuna kadar işlevsel çözüm önerileri getirilmelidir. Projeyi görselleştirme, planlama aşamasında bilgilendirme projesinin sahip olması gereken genel yaklaşım önceden belirlenmelidir. Böylece kentsel çevre algısı kolaylıkla oluşturulabilecektir. Çevreyi algılamada oluşan doku ve renklerin etkileri göz önünde bulundurulmalıdır. Kontrastlık, figür, zemin ilişkisi ve temel kompozisyon gibi değerlerin mekana atmosfer kazandırdığı unutulmamalıdır. Kamuya açık alanlar olan kentsel mekanların toplumun değişik katmanlarına göre yaşama geçirilebilir olması ve gerçekçilik boyutunda ele alınması önemlidir. Bu anlamda mekanı şekillendiren öğeler, görsel algı ile bütünleşerek hafızada daha güçlü etki yaratmaktadır. Grafik tasarım öğeleri ve kentle etkileşimi kent kimliği ve yaşam kalitesini artırabilmenin araçlarından bir katmanı olarak ele alınabilir.

> *"Chris Calori tarafından "yerleşik çevrede bilgilendirmenin grafik iletişimi" olarak tanımlanan çevresel grafik tasarım, insanların gereksinim duyacakları bilgiyi bulundukları kapalı ya da açık mekanlara kolaylıkla algılayabilecekleri ve anlayabilecekleri şekilde çeşitli tasarım elemanlarıyla yerleştirir." (Akt. Güler, 2008:88.)*

Bilgilendirme tasarımının kapsamına giren çevresel grafik tasarım bilgiyi düzenli, anlaşılabilir ve estetik bir biçime dönüştürme amacını taşımaktadır. Çevresel Grafik Tasarım Kuruluşu'nun yaptığı sınıflandırmaya göre çevresel grafik tasarım öğelerinin altı işlevi şu şekilde açıklanmaktadır:

> *"Uyum sağlama amaçlı çevresel grafikler, zaman ve mekan ile ilişkili olarak kişinin çevreye uyumunu sağlar: Haritalar, mimari referans noktaları ve sınır taşları. Bilgilendirme amaçlı çevresel grafikler, durumlar, haberler ve varılacak yerle ilgili bilgi verir: Rehber dizgeler, afişler, panolar.*
> *Yönlendirme amaçlı olan çevresel grafikler, kişiyi varılacak yere yönlendirir: Yönlendirme dizgeleri.*
> *Tanımlama amaçlı olanlar, varılacak yeri doğrulamak için kullanılır: Sokak numaraları, kapı yazıları, bina isimleri.*
> *Yönerge amaçlı çevresel grafikler, kuralları ve yasakları belirtir: Uyarı ve güvenlik işaretleri, trafik işaretleri, acil çıkış işaretleri.*
> *Dekor amaçlı olan çevresel grafikler ise çevreyi güzelleştirmek için kullanılır: : Bayraklar, duvar resimleri v.b. gibi.*

"İnsanın çevreyi nasıl etkilediği, biçimlendirdiği ile çevrenin insanı ne derecede etkilediği, etkileşim mekanizmalarının neler olduğunun araştırılmasından çıkan en önemli sonuç, mekansal oluşumların sadece gerçek dünyanın nesnel özelliklerine göre değil, algılanan dünyanın öznel özelliklerine de bağlı olduğudur." (Goncagül, 2007:3)

Massimo Vignelli'ye göre, bir kurumun değerlerini görünür hale getiren görsel kimliği yaratma ve geliştirme programında üç ayrı aşama vardır: Sentaktik, semantik ve pragmatik. Sentaktik (Sözdizimsel) boyutta, işaret ve sembollerin diğer işaret ve sembollerle olan ilişkileri mantık kuralları çerçevesinde incelenmektedir. Semantik boyutta yani anlam mesaj boyutunda işaretler ile işaretlerin belirledikleri nesneler ve kavramlarla olan anlamsal ilişkiler ele alınmaktadır. Pragmatik kullanım boyutunda ise işaretle onları kullanan insanların aralarındaki amaca uygunluk ilişkisi değerlendirilmektedir.

Hızla gelişen tüketim kültürü kendi mekan ve araçlarını yaratmaktadır. Billboardlardan kentin bütününe kadar reklam aracına dönüşen kent nedeniyle, kullanıcının mekana yüklediği anlamlar da değişmeye başlamıştır. Kent ve kentliler imge ve göstergelerle boğulmaktadır. Uygarlığın başlıca göstergesi olan kentte toplum-doğa dengesi hızla bozulmaya başlamıştır. Bunun sonucu olarak ise kent mekanı kargaşa mekanına dönmüştür.

"Çevresel imgeler, gözlemci ve çevresi arasında işleyen iki yönlü bir süreçtir. Çevre farklılıklar ve ilişkiler ortaya koyar. Gözlemci ise uyum kabiliyeti ve kendi amaçları doğrultusunda gördüklerini seçer, düzenler ve anlamlandırır." (Goncagül, 2007:29)

Kevin Lynch The Image of the City (1960) çalışmasında, kentle kurulan ilişkide çevresel imgelerin önemini ve insanların kenti algılayışlarında ne gibi farklılıklara yol açtığını, Boston, New Jersey ve Los Angeles kentlerinde denekler üzerinde, "bilişsel harita" tekniğine dayanan bir çalışma ile gerçekleştirmiştir. "Okunabilirlik" ve insanların yaşadıkları çevrede yönlerini nasıl buldukları üzerine odaklanmıştır. Bu bağlamda anahtar bir kavram olarak "imge" kavramına ilişkin, çevresel bir imgenin üç bileşene ayrılabileceği iddia edilmiştir:

> *"Kimlik: Öncelikle imgeyi yaratan nesnenin ne olduğunun belirlenmesi gerekir, bu da o nesnenin öteki nesnelerden ayırt edilmesi, bağımsız bir bütün olarak tanınması demektir.*
> *Yapı: İmgenin, nesnenin gözlemciyle ve başka nesnelerle olan uzamsal ya da biçimsel bağını içermesi gerekmektedir.*
> *Anlam: İmgeyi yaratan nesnenin fonksiyonel anlamda ya da duygusal anlamda gözlemci için bir anlamı olmalıdır. Çünkü bir şeyin görsel olarak algılanması, onun taşıdığı anlamla iç içe geçmiştir." (Lynch, 2011: 7)*

Çevresel grafik tasarım unsurları tüm bu çevresel ve imgesel faktörler göz önünde bulundurularak tasarlanmalı ve yerleştirileceği çevreyle bütünleşmelidir. İletişim tasarımcısı ve çevresel grafik tasarımcı, çalışmanın sürecini hazırladıktan sonra, ileti alanın genişleyen kapsamına hakim olabilmelidir. Mesajın üç boyutlu bir iletişimi olan çevresel grafik tasarımın, üretim çeşitliliği, kalıcılık, maliyet, saha sorumluluğu ve konumlandırma açısından sınırları iyi belirlenmelidir.

GELECEĞİN TEKNOLOJİSİ: LED TABELALARIN UYGULAMA ALANLARI

İnsanların yaşamını kolaylaştıran teknolojide meydana gelen değişiklikler, üretim ve tüketim sisteminin niteliğinde de değişimi beraberinde getirmektedir. Günümüz reklam ve tanıtım uygulamalarının başında gelen tabelalarda uygulanan teknolojilerin ve tekniğin gelişmesiyle yeni bir dönem başlamıştır: "LED-Light Emitting Diode". Oleg Vladimirovich Losev adlı bir radyo teknisyeni tarafından 1920'lerde Rusya'da icat edilmiş olan "LED-Light Emitting Diode" yarı-iletken, ışık yayan bir elektronik devre elemanıdır. 1962 yılında Amerika'da pratik olarak uygulanabilen elektronik bir bileşen haline getirilerek, 1972 Siemens Semiconductor Division tarafından günümüzde Osram Optosemiconductor olarak faliyetini sürdüren ilk radyal kılıf LED üretilmiştir. 90'lı yılların başında kırmızı LED'e ilave olarak sarı, yeşil, mavi ve beyaz LED'ler geliştirilmiş, ışık verimlilikleri artırılmıştır. Başlangıçta yalnızca zayıf kuvvetli kırmızı ışık verebilen teknolojinin gelişimi ile birlikte ledler görünür ışık, morötesi, kızılötesi gibi çeşitli dalga boylarında, yüksek parlaklıkta ışık verebilen ve birçok alanda kullanılmaktadır.

Pcb yüzeyine doğrudan montaj edilen Surface mount device, (SMD) Dual in-line package DIP ve PCB alt yüzeyinden lehimlenen led türleri bulunmaktadır. Tasarım yapılırken üreticisinden temin edilecek teknik bilgiler göz önüne alınarak optimum ışık ve elektriksel değerler ile çalıştırılmalı, standart olarak 20 mA akımla kullanılması önerilmektedir. LED dizinleri değişik formlarda oluşturularak çeşitli LED modülleri üretilmektedir. Profesyonel uygulamalarda bu LED modüllerinin ve onlar için tasarlanmış güç kaynaklarının kullanılması tercih edilmelidir. (<www.ilayled.com.tr>, 01.01.2015)

Led tabelalar standart led tabela, animasyonlu led tabela, kayan yazı tabela olmak üzere tasarıma uygun olarak seçilecek paslanmaz krom ya da pleksiglas malzemeden hazırlanmaktadır. Tasarıma uygun olarak led renk seçenekleri ile aydınlatılmaktadır. Tabela tasarıma uygun olarak seçilecek paslanmaz krom malzemeden hazırlanan krom harf led, tabelanın kullanılacağı ortam şartlarına ve tercihe bağlı olarak tabela zemini olarak alüminyum kompozit, pleksiglass, dakota kullanılmaktadır.

Resim 1. İç ve dış mekanda yaygın olarak kullanılan, istenilen yönde hareket ettirebilme özelliğine sahip P10 piksel aralığı - 10 mm. özelliğinde LED tabela örnekleri.
Kaynak: http://www.fiyakareklam.com/fotograflar/led-tabela

> *"Teknoloji, tasarımcılara projelerini aktarabileceği çeşitli yayın araçları sağlamaktdır. İmge ve metinler eskisinden çok daha geniş kitlelere yayılmaktadır ve hızlı manipülasyon ile müdahalelere açık hale gelmiştir. Bu durum tasarımın, mesajın seyrekleşerek kaybolduğu, toplumu bombardımana tutan, kentsel bir gürültü haline gelmesi tehdidini de ortaya koymuştur." (*Ambrose-Harris, 2014:32)

Bu bağlamda gelişen teknolojinin getirdiği dijital tasarımların kullanımında, uygulanmasında iletişim tasarımı sorumluluğuna önem verilmelidir. Dijitalleşmenin getirdiği olanakların özellikle açıkhava reklamcılığı alanında görsel kirliliğe neden olmaması için belirli standartlar getirilmelidir. Küreselleşmenin beraberinde gelişen ve dönüşen daha fazla içerik sağlayabilecek açıkhava reklamlarında dijital boyut kazanan okunabilirlik, görülme verilerinin etkin ve detaylı şekilde tasarlanması gerekmektedir.

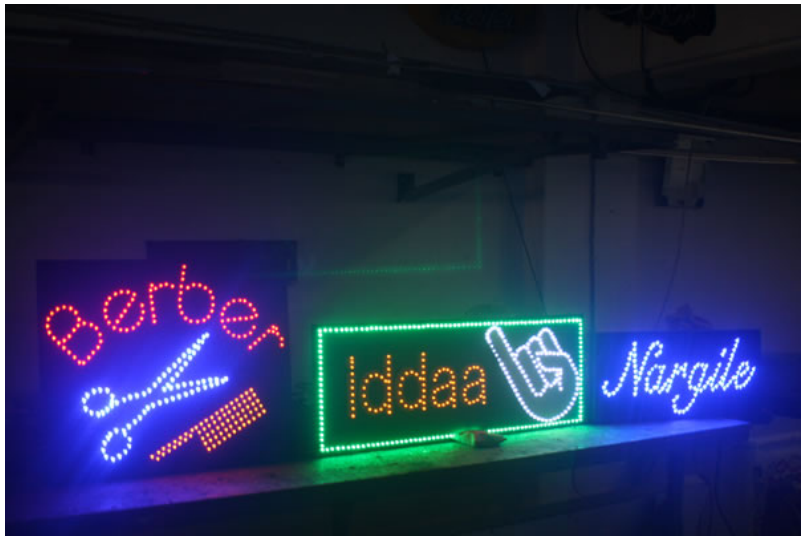

Resim 2. Genellikle renkleri kırmızı, mavi, yeşil, beyaz ve çok renkli
P10 kayan yazı sistemleri (akıllı tabela) LED tabela örnekleri.
Kaynak: *http://www.projeneon.net/index.php?option=com_content&view=article&id=12&Itemid=54*

Resim 3. Kırmızı Led Dalga Boyu 625- 630 nm.
piksel yoğunluğu 10.000 piksel/ m2, parlaklığı 2500 CD/ m2
LED tabela örnekleri.
Kaynak: *http://www.reklammaster.com/wp-content/uploads/Tabela-Tasarım-Örnekleri6.jpg*

Örnek tabelalar *pragmatik* açıdan incelendiğinde, kentte yer alırken ortaya çıkan ışık yoğunluğu, içerdikleri estetik yoksunluk ve yanıp sönen ışıkları nedeniyle görsel kirlilik yarattıkları tespit edilmiştir. Bu malzeme kullanımı alternatifli olarak önerilmelidir. Özellikle belirli alanlarda LED, neon ışık kısıtlaması getirilmelidir. Böylece yapıları örtmeyen, bağırmayan ve ancak yakından algılanabilen tabelalar kullanılabilecektir.

Resim 4. Gün ışığında okunabilme, görünebilme, hareketli gif. animasyon ve logo ekleyebilme özelliğine sahip, berber dükkanı, iddia bayi ve nargile satan bir işyerine ait tasarlanmış görüntü kirliliği yaratan LED tabela örneği.
Kaynak: http://mervereklam.tr.gg/Led-Tabela.htm

Resim 5. Parlaklık ayarı yapılabilen, tüm yazı karakterlerini kullanabilme özelliklerine sahip LED tabela örnekleri.
Kaynak: http://www.reklamexpres.com/dijital_baskilar.asp

Çevresel Grafik Tasarımda Tabela ve Tasarım Süreci

Farklı kaynaklarda farklı yaklaşımlar olmakla birlikte, temelde işlev ve içerik açısından çevresel grafik tasarım içerisinde yer alan,

> *"Yönlendirme ve işaretleme tasarımı, açık ya da kapalı alanlarda kullanıcıların gidecekleri noktayı bulabilmelerini amaçlayan bir bilgilendirme tasarımı alanıdır. Yönlendirme tasarımı, kullanıcıyı belli bir yöne doğru yönlendirme amaçlı görsel tasarımlardan oluşmaktadır. İşaretleme tasarımı ise kullanıcıya vardığı noktayı gösteren görsel işaretlerdir. Bu işaretler, o yerin bir adını ve işlevini belirten imlerdir. Kapı yazıları, kat numaraları, bina isimleri v.b. gibi tamamı işaretleme tasarımının kapsamına girmektedir."* (Uyan Dur, 2011: 155).

> *Berry'e göre "Bilginin yolcuya, her zaman karar anında verilmesi gerekiyordu. Ne önce, ne de sonra. Hepimizin karmaşık bir binanın içinde yolumuzu bulmaya çalışırken, bir noktada rotanın ani bir kopuşa uğrayıp, bizi nereye gittiğini bilen insan topluluklarının arasında sudan çıkmış balığa döndürdüğünü yaşamışlığımız vardır. Bazı kamusal tipografi türlerinin, en büyük boyutta olanlarının bile, rahatsız edici ölçüde dikkat çekmesi istenmez; fakat bununla birlikte en küçük bilgi parçalarının*

> *dahi onlara ihtiyacınız olduğunda hemen göze görünür bir şekilde konumlanmış olmaları gerekmektedir. Harflerin formlarının bulundukları yerlere uygun olmaları ve onları gören insanların faydalanabilecekleri şekilde tasarlanmaları gerekmektedir. İnsanların mimaride tipografiyi görme biçimlerinde değişiklikler olduğu açıktır. Mimarlar binaların fonksiyonlarını ve bütün parçaların birbirlerine olan uyumlarını düşünmek zorundaysa, grafik tasarımcılar da harflerin ve sözcüklerin duvarlarla, zeminlerle, bu binaların iç mekanlarıyla ve insanların onları kullanma biçimleriyle olan ilişkilerini sürekli olarak düşünmektedir (Berry, 2008: 4).*

Yoğun bilginin anlaşılır olmasını sağlayan, tarihsel birikime sahip ancak yeni sayılabilecek bir tasarım dalı olan bilgilendirme tasarımının uygulama alanları, döküman tasarımı, form tasarımı, kullanım kılavuzu tasarımı, eğitim dökümanları, haritalar, şema ve çizelgeler, infografikler ve çevresel grafik tasarımdır. Artan bilgi miktarı nedeniyle aynı tasarım çalışması bilgilendirme tasarımı ve grafik tasarımda farklı şekillerde yer alabilmektedir. (Güler, 2008:65) Alanın bileşenlerinin geniş olması ve uygulamaların sahada üç boyutlu olarak yer alması nedeniyle çevresel grafik tasarımcıların, diğer tasarım alanları ile işbirliği içerisinde ve donanımlı olması gerekmektedir. Projenin uzun ve zorlu bir süreç olduğu düşünülmeli hedef kitle, ileti, mekan, biçimlendirme ile planlanan ürünün kamusal alanda sınırları ve sürdürülebilirliği göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu bağlamda örnek çekim irdelendiğinde tarihi taş doku ile karşıtlık oluşturan led kayan yazı ışıklı reklam tabela uygulamalarının yarattığı eklektik durum ve görsel kirlilik görülmektedir.

Resim 6. Tarihi taş doku.
Kaynak: *(Dide Akdağ S. Arşiv: Sirkeci, İstanbul, 2013)*

Tarihi yapının duvarında yer alan dijital “WC” yönlendirmesi bulunan led tabela uygulamasının yapının tarihi dokusunu zedelediği örnek ile kentsel kimlikte yaşanan sorunların yeniden düzenlenmsi gerekliliği ortaya konulmuştur.

Resim 7. Tarihi yapı.
Kaynak: *(Dide Akdağ Satır Arşiv: Rüstem Paşa Camii, Eminönü, İstanbul, 2013)*

Bina dış cephe ticari tanıtım tabelaları, kaplamaları grafik tasarım perspektifinden ve öngörülen görüntü kirliliği kontrolü yönetmeliği taslağına göre incelendiğinde bina dış cephelerinde kullanılan ışıklı, ahşap, plastik, demir ya da alüminyumdan oluşan tabelalarda, kaplama örneklerinde, mimari doku ile çevre ve kent estetiğinin korunmasına yönelik belirli bir standart sağlanmadığı belirlenmiştir. Bu bağlamda kullanılan malzemelerin benzer nitelikte olması, anlaşılır bir çevre açısından görüntü kirliliğine neden olmayacak biçimde düzenlenmesi amaçlanmalıdır.

Resim 8. Bina dış cephesinde yer alan "yama" gibi duran dijital led tabela örnekleri.
Kaynak: *(Dide Akdağ Satır Arşiv: Mecidiyeköy Meydanı, İstanbul, 2013)*

Yönlendirme ve işaretleme tasarımına en çok ihtiyaç duyulan alanlardan biri olan karayolları "Farklı uluslardan, farklı dil ve kültüre sahip pek çok insanın hedefledikleri noktalara hızla ulaşabilmelerini amaçlamaktadır. Etkin ve işlevsel bir yönlendirme ve işaretleme sistemi ile kentin görüntüsüne önemli katkı sağlayabilmektedir." (Uyan Dur, 2011: 154) Ancak ülkemiz karayollarında kullanılan trafik levhalarını incelediğimizde gerekli özenin ve önemin gösterilmediği belirlenmiştir. Yazının algılanması için gerekli boşlukların kullanılmadığını, yazının temel kurallarının uygulanmadığını, yanlış harf anatomisi ve harf aralıkları kullanılarak okunurluk sorunu yaratıldığını, olmayan yazı karakterlerinin kullanıldığı görülmektedir. Uluslararası dolaşımda da kullanılan, yol yapımı nedeniyle üzeri karalanarak kapatılan trafik levhasında gerekli boşlukların kullanılmadığı, uyarıcı dijital hız göstergelerinin yönlendirme dizgelerinin önüne geçtiği görülmektedir.

Resim 9. 50. Uluslararası dolaşımda da kullanılan trafik levhası.
(Fotoğraf Çekimi: Okmeydanı, İstanbul, 2014)

City's Alışveriş Merkezi Dış Cephe Tabelaları'nı incelediğimizde farklı yeni bir kullanım boyutu olarak LED Ekran uygulaması görülmektedir. Kentin önemli tarihi dokularına sahip Nişantaşı sokakları arasında karşımıza çıkan bu dev ekran görüntüsünün, fazla hareket ve ışık kullanımı nedeniyle tarihi doku ile karşıtlık oluşturarak uyumlu olmadığı belirlenmiştir.

Resim 10. City's alışveriş merkezi dış cephe tabelaları.
(Nişantaşı, İstanbul, 2013)
Kaynak: http://image.frompo.com/91d045f3a2025c9ad54b54aedf3d18cc

Copyright ©The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication

Irwin'e (2002) göre çevresel grafik tasarımın içerisinde yer aldığı bilgilendirme tasarımı "İnsanlar için dil tasarlamaktır". Yapılan çalışma ile insanlar için dünyayı anlama ve algılama konusunda bir tür dil görevi görecektir. Bir başka deyişle içinde yaşadıkları dünyanın dilini bu yolla anlayabileceklerdir. Bu bağlamda sahada üç boyutlu tasarım üreten tasarımcıya mesaj ve teknoloji kullanım alanları ile ilgili çevresel grafik tasarım sorumlulukları düşmektedir. (Irvin, 2005) Bu bölümde iletişim amaçlı grafik tasarımların hedef kitleye ulaşmasında dikkat edilmesi gereken noktalara dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Kent meydanlarında, binalarda, araçlarda vb. alanlarda yer alan çevresel grafik tasarım ürünleri, kültürel-sanatsal ve tasarım birikimlerinin iletilmesine katkı oluşturan, toplum ile bütünleşmesini sağlayan, bütünsel bir yapıya sahiptir. (Benzel, 2007:207) Kent ve çevre birlikteliğinin anlam kazanması ve bireyin bulunduğu mekana aidiyet hissetmesi için gerekli tasarım ve estetik değerler koşullarının sağlanması gerekmektedir. İletinin kurduğu görsel etkileşimde en önemli değerler arasında, mekanda anlamsal kurgu ve atmosfer gelmektedir. Çevresel grafik tasarım ürünlerinin çoğaltılarak hedef kitleye aşamasında kurulan iletişimin görsel kimliğinin önemi hayatın her alanında ortaya çıkmaktadır.

SONUÇ

Hayatın her alanında görselleşme sürecinin yaşandığı yirmi birinci yüzyılda modern kent yaşamının geçirdiği evreler, mekanda görsel iletişim araçları ile yansımaktadır. Kentte görünen ve gösterilen arasındaki ilişki önemlidir. Dijitalleşme hızlı ulaşılabilirlik ve dikkat çekicilik sağlasa da herşeyin daha hızlı ve anlık tüketilmesine yol açmaktadır. Dijitalleşme süreci, tek tip ve birbirinin aynı olma özelliğini de beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda çalışma, dijital LED tabelaların kent kimliğine etkileri konusunda görsel anlamda kentin bu tek düzeliğini temel alarak sorgulaması noktasında değerlendirilmiştir. Etkileşim temelli kent yaklaşımıyla değerlendirilen görsel iletişim ortamı üzerinden tanımlanan kurallar doğrultusunda seçilen örnekler ile uygulama çalışması gerçekleştirilmiştir. Soruna ve nedenselliklerine geniş kapsamlı bir çizgide bakılmıştır. Kent kimliği irdelenirken, dijitalleşme süreci ile karşı karşıya kalan tarihi eserlerin, eklektik yapıları irdelenmiştir. Sürekli değişip gelişen bu dinamik oluşumun fiziksel ve sosyal katmanlarını birlikte okumak gerekmektedir. Kentsel tasarımda kullanılan grafik tasarım öğeleri üzerinden yapılan alan çalışmaları ele alınmış, "reklam ve tanıtım tabelaları ile dönüşen LED tabela" örnekleri bağlamında yer verilmiştir.

Sonuç olarak analizler irdelendiğinde özellikle tabelaların belediyeler tarafından onay alınmadan uygulanan örnekler de görülmektedir. Tabelalar kendi içinde ticari firmayı ya da kurumu temsil ederken iyi bir görsel kimlikle temsil edilmesine rağmen yan yana gelirken ortaya çıkan bütünsel görünüme de aynı zamanda dikkat edilmelidir. Herbiri birbirinden farklı görsel kimlik tasarımlarının yan yana gelişlerinde de görsel anlamda sorun yaratabileceği unutulmamalıdır. Burada yerel yönetimlere görev düşmektedir. Belirli uygulamalarla bu alanlarda teşvik sağlanmalıdır. Kurumlara görsel kimlik bağlamında detaylı bir kimlik hazırlanmalıdır. Tabelanın metrekaresine göre alınan vergilerin uygulamalarda yapılan iyileştirmelere göre azaltılması sağlanmalıdır.

Gün ışığında net görüntü şağlayan, 300 yazı karakteri ve font ekleyebilme özelliği, yüze yakın farklı animasyon özelliği, hareketli gif, jpeg ve logo ekleyebilme özelliği, istenilen reklamı istenildiği zaman değiştirebilme özelliği ile bilgisayar üzerinden kontrol edilebilen yeni nesil led teknolojilerinin kullanımının tek tipleşmeye, sıradanlaşmaya neden olmaması için tasarım aşamasında gerekli zaman dilimi ayrılmalı, temel tasarım kriterleri çerçevesinde tasarlanmalıdır. Kurum rengi, tipografisi belirlenmeli, yazı ve tipografi kuralları, harf aralıkları, x- yükseklikleri gibi temel tipografi kuralları uygulanmalıdır. Renklerin öncelikli olduğu projelerde, renk dalgaboyu toleransı düşük LED'ler kullanılmalıdır. LED dizinleri önüne renkli lenslerin kullanılması esnasında LED dalga boyu ile renkli lensin dalga boyu eşit olmalıdır. Aksi halde farklılık ışık kaybına sebep olmaktadır.

Alan tespit çalışmaları ile kentte yer alan dijital tabela öğelerine ilişkin, görsel analizler yapılarak karşılaşılan sorunlar saptanmıştır. Kent algısı ve bellek kaybı konularında farkındalık yaratılmaya

çalışılmış, çevresel yaşam kalitesi standardı sağlanması amaçlanmıştır. Bilgilendirme tasarımının kapsamına giren yönlendirme, bilgi verme, tanımlama, mekan duygusunu artırma gibi işlevleri olan çevresel grafik tasarımın amacı ve alanlardaki nitelik arayışı örneklerle incelenmiştir. Tasarlanan mekanın hangi tür birimlerin denetimi altında bulunduğu ve kurum kimliği ile yapılan tasarımın tutarlılığı irdelenmeli, böylece günümüzün kamusal mekanları korunmalıdır. İstanbul'da yaşanılan bu değişimi anlamak ve düzeltmek için yerel yönetim ve hareketlerle işbirliği içinde olmak gerekmektedir. Bu sayede hedef kitleye ulaşacak mesaj ya da bilgi iletimindeki karşılaşılabilecek sorunlar giderilecek, çevresel grafik tasarımın etkinlik alanı olan mekanlarda iki boyutlu tasarımda yapılandan farklı olarak üçüncü boyuta, dijitalleşmeye geçiş ve ölçekteki değişim sorunsalı ortadan kaldırılacaktır.

KAYNAKÇA

Ambrose, G.ve Harris, P. (2012) **Grafik Tasarımın Temelleri,** Literatür Yayıncılık, İstanbul, 32.

Benzel, K.F. Kent Rehberi (2007) GRAFİST 11, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, İstanbul.

Berry, D. John (2008) **Kamusal Mekanda Okunaklılık**, Grafik Sanatlar Üzerine Yazılar; 73:1-4. http://www.gmk.org.tr/pdf/gsu/grafik_sanatlar_uzerine73.pdf

Candan B., A. Özbay C. (2014) **Yeni İstanbul Çalışmaları, Sınırlar, Mücadeleler, Açılımlar**, Metis Yayıncılık, İstanbul.

Goncagül, E.Ertunç. (2007) **Mekânsal Çelişkilerin Değerlendirilmesinde Çok Boyutlu Algılama Yaklaşımlarının Planlama Sürecinde Kullanımı: İzmir Örneği**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Es M.-Ateş H. (2004) **Kent Yönetimi, Kentlileşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri,** Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 48: 205-248. http://www.journals.istanbul.edu.tr/iusskd/issue/view/1023000045

Güler, T. (2015) **Grafik Tasarım ve Genişleyen Çalışma Alanı: Çevresel Grafik Tasarım,** Grafik Tasarım Görsel İletişim Kültür Dergisi Mart-Nisan Sayı:64, 36-43, İstanbul.

Güler, T. (2008) **Grafik Tasarımda Yeni Bir Alan: Bilgilendirme Tasarımı ve Bir Uygulama**, Sanatta Yeterlik Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Grafik Anasanat Dalı, İzmir.

Lynch, K. (2011) **Kent İmgesi**, İş Bankası Kültür Yayınları / İnceleme - Araştırma, İstanbul.

Harvey, D. (1999) **Postmodernliğin Durumu**, Çev.: Sungur Savran, Metis Yayınları, İstanbul.

http://www.ilayled.com.tr/Led_Ozellikleri.html/ (Erişim Tarihi: 01.02.2015)

Irwın, T. "Information Design: What is it and Who does it?" http://www.aiga.org/content.cfm/information-design#authorbio (Erişim Tarihi: 05.01.2015)

Özbek, M. (2001) **Kamusal Mekanlar ve Kent Haritaları,** IX. Dergisi.

Satır Akdağ, D. (2014) **Grafik Tasarım Öğelerinin Kent Dokusu İçinde Yer Alış Biçimleri: İstanbul Örneği**, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Grafik Anasanat Dalı, İstanbul.

Uyan Dur, B.İ. (2011) **Çevresel Grafik Tasarım'ın Uygulama Alanları**, 159-178. http://www.sanatvetasarim.gazi.edu.tr/web/makaleler/7_banu.pdf.

Yırtıcı, H. (2005) **Çağdaş Kapitalizmin Mekansal Örgütlenmesi**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.